

Такія людзі – гонар Барысаўшчыны

Словы, якія вынесены ў загаловак, у поўнай меры ставяцца да Пятра Елісеевіча Сацукевіча (1923-1993). Такія людзі – узор для выхавання маладога пакалення, яркі прыклад таго, як трэба пераадолець сябе, жыццёвую бязладзіцу і цяжкасці.

Нягледзячы на цяжкае калецтва, якое было атрымана ў партызанскую бытнасць, ветэран вайны і працы пакінуў прыкметны след у сельскай гаспадарцы, адукацыі і культуры Барысаўскага рэгіёна. А яшчэ жалезнай воляй, зацягасцю, працавітасцю, а разам з тым выключнай прыстойнасцю і справядлівасцю набыў бясспрэчны аўтарытэт у аднавяскоўцаў, калегаў і вучняў. З ім дзяліліся самым патэтнымым, звярталіся за парадамі і дапамогай. У дадатак ён быў узорны муж і бацька... Прапаноўваючы чытачам “Томана” невялікі аповед пра жыццёвы шлях нашага земляка, якім можа і мусіць ганарыцца Барысаўшчына.

Малая радзіма Пятра Елісеевіча – вёсачка Забашэўка ў Забашавіцкім сельсавеце. Атрымаў прыстойную па даваенным часе адукацыю, скончыў восем класаў школы і двухмесячныя курсы пры Барысаўскім педвучылішчы. Не дзіўна, што 16-гадовага хлопца ў кастрычніку 1939-а накіравалі на стаўнікам у пачатковую школу сяла Сморгі (з 1978 – Зорычы). Як талковага грамадскага дзеяча па камсамольскай лініі яго праз паўтара года перавялі ў раённы цэнтр і прызначылі загадчыкам сектара ўліку Барысаўскага райкама камсамола. Гэта быў травень 1941-а, а ў чэрвені пачалася вайна.

Сацукевіч не эвакуіраваўся і не быў мабілізаваны ў Чырвоную армію: яго пакінулі для выдзялення падпольнага і партызанскага змагання на акупаванай тэрыторыі. Каля года Пётр жыў з бацькамі ў Забашэўцы, дапамагаючы весці гаспадарку. Магчыма, са зброй у руках ваяваў з ворагам з’явілася 20 траўня 1942 года, калі Сацукевіч з аднадумцамі ўступіў у партызанскі атрад “Бальшавік”. Месяцам пазней узвод народных мсціўцаў, куды быў уключаны Пётр Елісеевіч, перамясціўся ў міжрэчча Бабра і Начы. Тут, у лясным масіве, дыслакаваўся атрад, які быў сфарміраваны будучым Героем Сацыялістычнай працы Федасеем Юданавым. Неўзабаве на базу атрада з Вялікай Зямлі прыбылі дзве дыверсійна-выведвальныя дэсантныя групы. Адною з іх кіраваў кадравы афіцэр Рыгор Сарока, які ў жніўні-верасні 1942-а камандаваў атрадам.

Пётр Елісеевіч увайшоў у склад ударнай групы з 30 чалавек. Прамудрасцям вайскавай справы навучалі падрыўнікі Сарокі, якія даставілі з сабой токі, сапулы-выбу-

хоўнікі і бікфордаў шнур. У выніку баявая дзейнасць атрада рэзка ўзрасла. Байцы ладзілі засады на шашэйных і лясных дарогах, нападлі на нямецкія асобы і патрулі, падрывалі і спальвалі масты, пускалі пад адхон эшалоны на ўчастках чыгункі Барысаў-Прыяміна і Крупкі-Бобр. Партызан Сацукевіч асабіста пусціў пад адхон два варожыя эшалоны з ваеннай тэхнікай.

Атрад, названы ў гонар маршала К.Я.Варашылава, да лютага 1943-года дзейнічаў самастойна, а затым уліўся ў брыгаду імя Н.А.Шчорса. Пятра Елісеевіча прызначылі камандзірам групы падрыўнікоў атрада “Перамога”. Былы партызан атрада, палкоўнік у адстаўцы Браніслаў Карпенка ўспамінаў: “У той час наш атрад дыслакаваўся на паўднёва-ўсходнім беразе возера Пясчэчнага ў густым хваёвым лесе... Кожнае дрэва, кожны ствол мог служыць абаронай і хованкай, кожны груд – брустверам. Трава і кусты маскіравалі нас, дрэвы служылі матэрыялам для пабудовы зямлянак і будаюў, а іглічныя лапкі – пасцеллю... Зямлянкі былі розныя і па велічыні, і па прызначэнні... Асобныя зямлянкі былі для медпункта і для лазні. У агульных зямлянках ніякай пасцелі не было. Накрываліся кожны сваёй верхняй адзежай, але на нарах былі насланыя мяккія яловыя галінкі. У кожнай зямлянцы стаяла бочка з-пад гаручага, прыстасаваная для печкі. Так што было цёпла. Для ўнутранага асвятлення прыстасоўваліся снарадныя гільзы... Сілкаванне партызан было непатрабавальным, заснавана на гагаванні ежы з бульбы, капусты, буракаў і збожжа. Свініна і ялавічына былі толькі для запраўкі ежы. Хлеб і соль былі амаль заўсёды. Ваду для ежы бралі з крыніц, мыліся прама ў раўчуку”. За скупымі радкамі спартанскага побыту паўстае рэальны подзвіг беларускіх партызан.

Дзень 16 сакавіка 1943 года раскалоў жыццё Пятра Елісеевіча на “да” і “пасля”: ад выбуху міны ён атрымаў цяжкія раненні. У медпункце, які ўяўляў сабой звычайную зямлянку са сціплым наборам медыцынскіх прыладаў і лекаў, партызана праапэравалі. Малыя мужчына выжыў, але пазбавіўся правай рукі па локаць і правага вока. Калі раны зацягнуліся, Сацукевіча накіравалі ў распараджэнне Магілёўскага падпольнага абкама КП(б)Б, каб пераправіць за лінію

Пётр Елісеевіч Сацукевіч (справа).

ЗВЕСТКІ		АБ РАБОЦЕ	
№	Дата	Звесткі аб працы на рабоце і асабнасці	На паставі чаргаванні (або інш. што датычы працы)
30	1978.12.01	Выяўлены на працы... Назначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу...	Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу...
31	1978.10.01	Назначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу...	Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу...
32	1978.01.01	Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу...	Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу...
33	1978.07.14	Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу...	Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу... Прызначаны на працу...

фронту. Дабірацца прыйшлося ляснымі сцежкамі і пераважна ўначы... Безвынікова пракаваўшы тры месяцы, Пётр Елісеевіч вырашыў вярнуцца ў свой атрад. Рух па нямецкіх тылах суправаджаўся вялікай рызыкай: можна было наравацца на варожую засаду, трапіць да карнікаў або ў рукі паліцыі. Але ўсё абышлося. Па прыбыцці камандаванне прызначыла мужанага партызана палітруком выведкі, затым сапёрнай роты. Нягледзячы на траўмы, абузай не быў, хадзіў на заданні са сваімі таварышамі на зброі. Вось адзін з баявых эпізодаў палітрука Сацукевіча: 10 лютага 1944-а партызаны сапёрнай роты пад яго кіраўніцтвам разбурылі масты ля вёскі Раванічы і на адрэзку дарогі Слабада-Хутар у Чэрвеньскім раёне.

Тым часам да вызвалення роднай зямлі заставаліся лічаныя месяцы. Нарэшце, 2 ліпеня 1944 года, асноўныя сілы атрада “Перамога” злучыліся з надыходзячымі часткамі Чырвонай арміі. За выяўлення адвагу і мужнасць Пётр Сацукевіч быў узнагароджаны медалём “Партызану Айчыннай вайны” 1-й ступені і ордэнам Чырвонага Сцяга, а ў юбілейным 1985-м грудзі ветэрана ўпрыгожыў ордэн Айчыннай вайны 1-й ступені.

З расфарміраваннем партызанскіх аб’яднанняў у ліпені 1944-а былы палітрук распараджэннем Барысаўскага райкама КП(б)Б быў прызначаны старшынёй Забашавіцкага сельсавета. Аднак праз месяц яго перавялі на пасаду загадчыка ў сельскую школу Сяменькавічаў: патрабавалася ў найкароткі тэрмін падрыхтаваць установу да пачатку навучальнага года... У другой палове 1940-х –

першай палове 1950-х Пётр Елісеевіч загадваў устаномамі і выкладаў у Красналуцкім дзіцячым доме, Краснодубскай і Рудзянскай пачатковых школах.

Нечаканы паварот у лёсе настаўніка адбыўся ў 1957-м, калі яго абралі старшынёй калгаса імя М.С.Хрушчова. Старшынства, праўда, падоўжылася нядоўга. І напярэдадні навучальнага 1958 года Пётр Елісеевіч заступіў на пасаду загадчыка пачатковай школы вёскі Максімаўка Траянаўскага сельсавета. Дарэчы, гэта невялікае пасяленне на паўночным усходзе Барысаўшчыны стала сталым месцам жыхарства ветэрана.

У сакавіку 1963-а Сацукевіч ізноў вярнуўся ў сельскую гаспадарку. Працаваў кіраўніком аддзялення ў саўгасе “Кіраўскі” і кіраўніком аддзялення “Максімаўка” саўгаса “Траянаўка”, брыгадзірам комплекснай брыгады, начальнікам вытворчага ўчастка. Кароткачасовае вяртанне да педагогічнай дзейнасці – выхавальнікам у Траянаўскую сярэдняю школу адбылося ў кастрычніку 1965-а. Аднак у чэрвені наступнага года Пятра Елісеевіча прызначылі выканаўцам абавязкаў начальніка вытворчага ўчастка “Максімаўка” (з лютага 1967 – саўгас “Максімаўка”). Потым працаваў начальнікам вытворчага ўчастка “Максімаўка” і “Навасёл”, загадчыкам зерняскладам. Праца на адказных пасадах сумяшчалася з вялікай грамадскай нагузкай. На працягу шэрагу гадоў Пётр Елісеевіч абіраўся дэпутатам сельсавета, намеснікам сакратара партарганізацыі, старшынстваваў у працоўным камітэце, групе народнага кантролю і таварыскім судзе.

У 1974-м пагаршэнне здароўя

Старонкі з Працоўнай кніжкі П.Е.Сацукевіча з запісамі пра яго працу ў Максімаўскай сельскай бібліятэцы

прымусіла Пятра Елісеевіча пакінуць працу ў сельскай гаспадарцы. Але спачываць на лаўрах было не ў характары былога партызана: напярэдадні новага 1977 года ён стаў кіраваць Максімаўскай сельскай бібліятэкай у Навасёлах. У публікацыі “Прызначанне – быць наперадзе” (“Камуністычная праца” за 12 верасня 1989 г.), якая была прысвечана Пятру Елісеевічу, тагачасны працаўнік Барысаўскага райкама КП(б)Б Міхаіл Мароз піша: “Па сённяшні дзень – ужо трынаццаць гадоў – загадчык сельскай бібліятэкай у вёсцы Навасёлы. У поўным сэнсе слова стаў вялікім спецыялістам... знаўцам усіх тонкасцей палітычнай вучобы, выхавання кадры, асабліва выхавання падрастаючага пакалення. Свой чалавек ён у мясцовай школе. Свой і для дарослых, і для малых. На сустрэчу з дзецьмі абавязкова прынясе нейкую новую кнігу, нешта прачытае адтуль усьлях, пабацькоўску і пажурывы, калі заслужыў, дасць карыснаю параду, заросіць ў бібліятэку, паабядае кнігу”. Акрамя службовых абавязкаў, займаўся пошукава-краязнаўчай працай, збіраў звесткі пра ўдзельнікаў вайны. Па выніках года Сацукевіч неаднаразова ўзнагароджваўся Ганаровымі граматамі, а таксама каштоўнымі падарункамі. Між тым старыя раны ўсё часцей і часцей нагадвалі пра сабе. Прысвятціўшы бібліятэчнай справе без малага 14 гадоў, Пётр Елісеевіч у жніўні 1990-а звольніўся з Барысаўскай раённай бібліятэчнай сістэмы. Ветэран вайны і працы пайшоў з жыцця 27 верасня 1993 года.

Аляксандр Балябін,
гісторык-археограф ДУК “Барысаўская
цэнтральная раённая бібліятэка імя
І.Х.Калодзева”